

Luidklokken van het Stadhuis in Delft

door Laura J. Meilink-Hoedemaker

Inhoud

<i>Het gebouw</i>	2
<i>De klokken op het Stadhuis</i>	2
Rond de stadsbrand van 1536	2
1570 Hendrick van Trier	2
1659 Wachtklok door François Hemony	3
17e t/m 19e eeuw	5
20e en 21e eeuw	5
<i>Verantwoording</i>	5

Het gebouw

Het stadhuis van Delft staat aan de Westzijde van het Marktveld. Doordat bij de brand van 1536 met het stadhuis ook het stadsarchief verloren ging, is over de bouwgeschiedenis van het stadhuis en de toren weinig bekend. De toren bevat middeleeuwse bouwelementen. Dat zegt dus wel iets over de ouderdom van de toren. Ter hoogte van de overdekte omloop voor de torenwachter bevindt zich de luidzolder met luidklokken en galmgaten.

In 1618 werd het stadhuis opnieuw door brand getroffen; de toren bleef ook deze keer gespaard. Het stadhuis werd daarop herbouwd naar plannen van Hendrick de Keyser. Al in 1660 begon men aan een restauratie, die tot 1664 duurde en waarbij men ook de toren betrok. Bij verbouwingen in de 19e en 20e eeuw werd vooral het inwendige van het Stadhuis sterk gewijzigd. Tijdens de in 1982 voltooide restauratie is zoveel mogelijk de 17e-eeuwse situatie gereconstrueerd.

Het Stadhuis aan de Markt in Delft, naar Van Bleyswijck 1678

De klokken op het Stadhuis

Rond de stadsbrand van 1536

De toren van het Delftse stadhuis bevatte al in het einde van de veertiende eeuw een luidklok. De Antwerpse klokkengieter Pieter van Dormen goot in 1438 een grote klok voor het Stadhuis. Over het aantal en het lot van de klok(ken) bij de brand van 1536 bestaat geen informatie.

De archivalia uit de periode na 1536 vermelden dat de stad een beierman op het stadhuis in dienst had. Een beierman maakt ritmische geluiden op meerdere klokken. Mogelijk had één daarvan de functie van slagklok bij het in de toren aanwezige uurwerk.

1570 Hendrick van Trier

Toen in 1570 Hendrik van Nuys uit Hasselt een nieuw uurwerk met slagwerken en een speelwerk voor zestien klokken leverde, goot Hendrick van Trier daarvoor vier klokken. Men moet dan wel stellen dat er voordien al twaalf klokken waren, van onbekende herkomst, niet

meer gedocumenteerd en mogelijk gekoppeld aan een primitief speelwerk en/of een beierwerk. Eén van de grotere klokken werd naar haar functie wachtklok genoemd.

Maar toen de Amsterdamse klokkengieter Francois Hemony in 1660 een nieuw carillon leverde voor de toren van de Nieuwe Kerk waren er op het Stadhuis zelfs twintig klokken, die hij in betaling aannam.

Van de vier klokken, die Van Trier in 1570 had gegoten waren in 1808 nog twee exemplaren aanwezig. De diameters waren 126, respectievelijk 105 cm waaruit de gewichten werden geschat op 2500 en 1500 Amsterdamse ponden.¹ De stad verkocht in 1808 de grootste van deze twee klokken, de Sint Jacob; de andere, Maria, was tot 1943 in gebruik als slagklok bij het uurwerk. Zij werd in 1943 door de Duitse bezetter gevorderd en ging verloren. Eijsbouts goot in 1955 een replica aan de hand van eerder gemaakte gipsafdrukken. Deze klok hangt anno 2019 nog steeds in de toren, samen met de hieronder besproken klok.

De twee luidklokken in het Stadhuis van Delft

1659 Wachtklok door François Hemony

In 1659 was er van alles aan de hand in de toren van het Stadhuis. De uurklok was gebarsten, er was een wachtklok en er was het speelwerk. De bovengenoemde François Hemony goot voor het Stadhuis een luidklok die als wachtklok dienst moest doen. Hij nam de gebarsten uurklok als

---

¹ Een Amsterdams pond is 495 gram.

betaling aan. De voormalige wachtklok schoof door naar de plaats van de uurklok. De Delftse uurwerkmaker Coenraad Harmensz Brouckman verzorgde de ophanging en herinrichting. De klok van Hemony meet 147 cm diameter en weegt 2000 kg.²

De Hemony klok uit 1659

Deze aankoop luidde een keerpunt in de klokkengeschiedenis van Delft in. Want in datzelfde jaar bracht Hemony offerte uit voor een reeks nieuwe speelklokken op het Stadhuis. Het was niet de eerste keer of de eerste stad waarvoor Hemony zelf het initiatief nam. Er moet in Delft hevig zijn nagedacht en gediscussieerd met als resultaat dat Hemony in 1660 een tweede offerte presenteerde, voor een grotere reeks klokken en nu op de locatie Nieuwe Kerk. Hiermee gingen de burgemeesters akkoord. [Over dit klokkenspel elders op deze website meer].

Jan van Call, de Nijmeegse uurwerkmaker, die begin jaren zestig in Delft aan het speelwerk van de Nieuwe Kerk werkte, tekende de lagers voor de wachtklok van het Stadhuis, liet deze gieten, en werkte ze af.

Toen in 1660 het uurwerk van het Stadhuis werd overgebracht naar de toren van de Nieuwe Kerk, bleven twee klokken van Van Trier en de nieuwe luidklok van Hemony in de toren van het stadhuis achter. Twee van deze drie klokken fungeerden als slagklok bij een nieuw, door Coenraet Harmensz Brouckman gemaakt uurwerk en twee van de drie klokken konden geluid worden. Het is niet meer te achterhalen welke klok welke functie had.

---

² De klok overleefde de Tweede Wereldoorlog en is bij Monumentenzorg bekend onder registratienummer 11-M-69

17e t/m 19e eeuw

De stadsbeschrijvers Dirck van Bleyswijck en Reinier Boitet geven in 1667, respectievelijk 1729 geen informatie over de luid- en slagklokken van het Stadhuis in hun tijd. Frederik Berghuys trof in 1808 drie klokken aan, waarvan er één werd verkocht.

20e en 21e eeuw

In de Tweede Wereldoorlog werd een klok van Van Trier uitgenomen, naar Duitsland vervoerd en daar vernietigd. Deze klok werd toen als volgt omschreven:

Hendrik van Trier, 1570

Diameter 105,5 cm, gewicht 669 kg. Afgevoerd via Spijk

Registratienummer 11-A-11.P

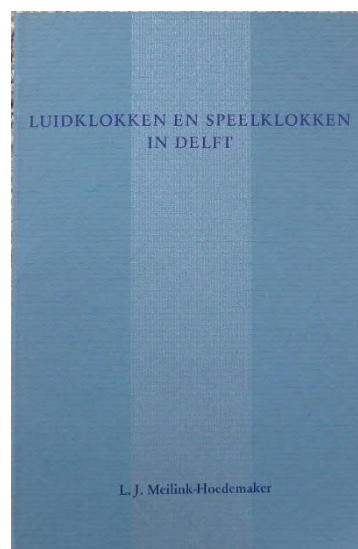
Opschrift: MARIA HETTEN ICK IN DIE ER GODES LOUDE ICK
HENRIC VAN TRIER GOUT MICK ANNO DNI 1570

Thans hangen in de toren van het stadhuis twee klokken: de uit 1659 daterende wachtklok van François Hemony en de in 1955 door Eijsbouts vervaardigde kopie van de Mariaklok van Hendrick van Trier uit 1570. Beide klokken kunnen geluid worden. De klok van Hemony fungeert als slagklok bij het hele uur, de andere geeft de halve uren aan. Tot voor kort waren de slagwerken van de drie grote torens op elkaar afgestemd, ze sloegen nooit tegelijkertijd. Momenteel – anno 2019 – is spijtig genoeg besloten het slagwerk van het stadhuis buiten gebruik te stellen.

Verantwoording

Deze webpagina is grotendeels gebaseerd op hoofdstuk 2 uit mijn proefschrift "Luidklokken en speelklokken in Delft", dat in 1985 verscheen, en waarin de verwijzingen naar bronnen te vinden zijn.

De stadsuurwerkmaker Tjan van Loenen maakte de foto's van de klokken in het Stadhuis.

Augustus 2019